

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้เรียบเรียงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเงินธุรกิจ
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทางการเงิน
2. การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเงินธุรกิจ

1. ความสำคัญของการเงินธุรกิจ

ปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจและการเงินมีความผันผวนอย่างมาก อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่าง ๆ การขึ้นลงประจำวันของราคาน้ำมัน การขึ้นลงของอัตราเงินเฟ้อ การปฏิรูปทางการเงินและการเกิดนวัตกรรมทางการเงิน ทำให้ผู้บริหารการเงินต้องเรียนรู้ และปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีและวิทยาการทางการเงินสมัยใหม่เข้ามาใช้ บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารการเงินจึงต้องมีขอบข่ายงานกว้างขวางจากเดิม เพื่อให้ครอบคลุมถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบุคคลหลายฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับรวมทั้งรัฐบาล ได้เพิ่มบทบาทเข้ามาควบคุมการดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจและสวัสดิการแก่สังคมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ธุรกิจจำเป็นต้องดำเนินงานและประสานงานกับหลาย ๆ ฝ่าย ทำให้การบริหารงานของผู้บริหารการเงิน

2. ลักษณะของการเงินธุรกิจ

การเงินธุรกิจ ในระยะเริ่มแรกมุ่งเน้นเรื่องตลาดทุน (Capital Market) ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดหาเงินทุนระยะยาวจากแหล่งภายนอก ได้แก่ การออกหุ้นสามัญ หุ้นกู้และพันธบัตร ต่อมา เมื่อธุรกิจมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น การแข่งขันมีมากขึ้น การเงินธุรกิจจึงเริ่มให้ความสำคัญกับการจัดหาเงินทุนระยะสั้นจากแหล่งภายในและการบริหารเงินทุนหมุนเวียน เพราะแหล่งเงินทุนระยะสั้น จะมีผลกระทบต่อสภาพคล่องและความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ ดังนั้น การเงินธุรกิจจึงได้ขยายขอบข่ายมาเน้นในเรื่องตลาดเงิน (Money Market)

การเงินธุรกิจในปัจจุบัน เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางการเงินของกิจการ ซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายที่มีผลต่อสถานะทางการเงินของกิจการ กำหนดขนาดเงินทุนที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงาน การจัดหาเงินทุนเพื่อใช้ดำเนินการ และการจัดสรรเงินทุนไปในโครงการลงทุนต่างๆ ที่จะก่อประโยชน์สูงสุดต่อกิจการ

3. เป้าหมายทางการเงิน

การบริหารงานของฝ่ายการเงิน มีเป้าหมาย ประการเดียว คือ พยายามสร้าง ความมั่งคั่งสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้นปัจจุบัน(maximize present shareholder wealth) โดยพยายาม ทำให้มูลค่าของกิจการมีค่าสูงสุด มูลค่าของกิจการ แสดงด้วยราคาตลาด ของ หุ้นสามัญของกิจการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจ ของกิจการด้าน การลงทุน ด้านการจัดหาเงินทุน และด้านนโยบาย เงินปันผล (Van Horn, 1983: 6)

4. ความสำคัญของการจัดการทางการเงิน

การจัดการทางการเงินจะทำให้เห็นภาพการดำเนินงานของธุรกิจทั้งในปัจจุบันและในอนาคต การตัดสินใจทางการเงินของกิจการ เสมือนหนึ่งเป็นการแลกเปลี่ยน ของกิจการต่อสาธารณชน ด้านการลงทุน ด้านการจัดหาเงินทุนและด้านนโยบายเงินปันผล (Handerson et al, 1984: 7)

นอกจากนี้ การจัดการทางการเงิน ยังมีผลต่อการกำหนดลักษณะและประเภทของงาน ตำแหน่งหน้าที่ของงาน และวิธีการสื่อสารกันภายในองค์กร ตลอดจนลักษณะของเอกสารรายงานทางการเงินต่างๆ ของกิจการด้วย

5. นโยบายทางการเงิน

การปฏิบัติงานของฝ่ายการเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินนั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเงิน (Financial Policy) 3 ประการ ดังนี้

5.1 นโยบายการลงทุน (Investment Policy)

เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกแนวทาง การลงทุนและจัดสรรเงินทุนของกิจการให้แก่โครงการลงทุนต่างๆในสัดส่วน ที่เหมาะสม ที่ซึ่งจะก่อประโยชน์หรือให้ ผลตอบแทนที่ดีที่สุดแก่กิจการในอนาคตและมีอัตราเจริญเติบโตอย่างสม่ำเสมอด้วย

5.2 นโยบายการจัดหาแหล่งเงินทุน (Financing Policy)

เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกหาเงินทุนจากแหล่ง ต่าง ๆ ในอัตราที่เหมาะสม เพื่อให้ได้โครงสร้างเงินทุนของกิจการที่ดีที่สุดโดยมีความเสี่ยงในระดับที่เหมาะสม ที่กิจการจะดำรงอยู่ต่อไปได้

5.3 นโยบายเงินปันผล (Dividend Policy)

เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับสัดส่วนของเงินปันผล ที่จ่ายให้กับ ผู้ถือหุ้นสามัญ เนื่องจากอัตราเงินปันผลจ่ายมีผลต่อราคาตลาดของหุ้นสามัญ ดังนั้น การพิจารณาเงินปันผลจ่าย จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อราคาตลาดหุ้นสามัญรวมทั้งลักษณะของผู้ถือหุ้นสามัญของกิจการด้วย

6. หน้าที่ของผู้จัดการทางการเงิน

ผู้บริหารการเงินหรือผู้จัดการทางการเงิน มีหน้าที่บริหารนโยบายทางการเงินทั้ง 3 ประการ ที่มีผลต่อมูลค่าของกิจการ ด้วยวิธีการ 3 A's (The Three A's of Financial Management) ดังนี้

6.1 การคาดการณ์ความต้องการทางการเงิน

เป็นงานการบริหารการเงินที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ทางการเงิน (Financial Analysis) การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) และการควบคุมทางการเงิน (Financial Control) โดยวิเคราะห์ฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ ทำการพยากรณ์งบดุล ล่วงหน้าและงบกำไรขาดทุนล่วงหน้า พยากรณ์ความต้องการด้านเงินทุน และจัดทำงบประมาณเงินสด ซึ่งจะช่วยให้กิจการสามารถทราบจำนวนเงินที่ต้องการใช้ในอนาคตได้ นอกจากนี้ ผู้บริหารการเงินจะต้องรู้จักวิเคราะห์ความเสี่ยงและผลตอบแทน (risk and return) จากการลงทุนด้วย

6.2 การจัดสรรเงินทุน

เป็นงานการบริหารการเงินที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรเงินทุน ของกิจการไปลงทุนในสินทรัพย์ประเภทต่างๆ ในสัดส่วนที่เหมาะสม ที่ซึ่งจะก่อประโยชน์สูงสุดในอนาคต

6.3 การจัดหาแหล่งเงินทุน เป็นการบริหารการเงินที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมไว้ใช้ในธุรกิจ โดยมีข้อที่ควรคำนึง 3 ประการ ต่อไปนี้

6.3.1 ช่วงเวลาในการจัดหาเงินทุน เพราะจังหวะเวลาของการจัดหาเงินทุน มีผลต่อสภาพคล่อง และความสามารถ ในการทำกำไรของกิจการ

6.3.2 แหล่งที่มาของเงินทุน โดยทั่วไป แหล่งเงินทุนสามารถได้จาก 2 แหล่งใหญ่ คือ แหล่งเงินทุนภายในและแหล่งเงินทุนภายนอก

6.3.2.1 แหล่งเงินทุนภายใน เช่น กำไรสะสม ค่าเสื่อมราคา รายได้จากการขายทรัพย์สินถาวรหรือหลักทรัพย์ตามต้องการของตลาด เป็นต้น

6.3.2.2 แหล่งเงินทุนภายนอก จำแนกเป็น แหล่งเงินทุนระยะสั้น เช่น เจ้าหนี้การค้า เงินกู้จากธนาคารหรือสถาบันการเงิน แหล่งเงินทุนระยะยาว เช่น หุ้นกู้ สันเชื่อที่มีการจดจำนอง หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นสามัญ

6.3.3 วิธีการจัดหาเงินทุน เมื่อพิจารณาเลือกแหล่งเงินทุนแล้ว เพื่อที่จะให้ได้เงินลงทุนจาก แหล่งที่ต้องการ ผู้บริหาร การเงินจะต้องเตรียมวิธีจัดหาเงินทุนตามแผนที่ได้กำหนดไว้

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทางการเงิน

การดำเนินงานทางธุรกิจจำเป็นต้องมีการวางแผนในการดำเนินงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งการวางแผนก็คือการกำหนดวิธีการล่วงหน้าที่เหมาะสมกับสภาพของธุรกิจ อันที่จะบรรลุความสำเร็จตามที่วางไว้ในทางการเงินก็เช่นเดียวกัน จำเป็นจะต้องมีการวางแผนทางการเงิน การวางแผนทางการเงินก็คือ การวิเคราะห์ทางการเงินที่จะทำให้ทราบผลการดำเนินงานในอดีตและปัจจุบัน จุดเด่นและจุดด้อยของธุรกิจ นอกจากนี้ยังช่วยในการควบคุมทางการเงินอีกด้วย การควบคุมทางการเงินจำเป็นจะต้องอาศัยการวิเคราะห์ทางการเงินที่จะเตือนให้ผู้วิเคราะห์ทราบว่าฐานะของกิจการเป็นอย่างไรบ้าง ความสามารถในการชำระหนี้ สมรรถภาพในการหากำไรและสมรรถภาพในการดำเนินงาน หากธุรกิจพบปัญหาในการดำเนินงานจะได้แก้ไขในทันที (ฐาปนา ฉินไพศาล. 2551 : 5)

อรวรรณ กิจปราชญ์ (2549 : 30-31) กล่าวว่า การวิเคราะห์ทางการเงินจะแสดงให้เห็นเหตุการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตและเป็นแนวทางที่จะแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มทางการเงินในอนาคตของกิจการเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ดังนั้นการวิเคราะห์ทางการเงินจะทำให้กิจการทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของกิจการเพื่อใช้ในการวางแผนและควบคุมทางการเงินของกิจการอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ทางการเงิน

1. การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน สามารถเปรียบเทียบ ได้ 2 ลักษณะด้วยกัน (ฐาปนา ฉินไพศาล. 2551 : 6-11) ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงานภายในธุรกิจของตนเอง การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินวิธีนี้เป็น การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินในปีปัจจุบัน และอดีตเพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงฐานะทางการเงินหรือผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าเป็นอย่างไร ดีขึ้นหรือเลวลง นอกจากนั้นยังสามารถคาดคะเนแนวโน้มผลการดำเนินในอนาคตอีกด้วย

1.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบธุรกิจอื่นที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน การวิเคราะห์วิธีนี้เป็น การเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินของธุรกิจหนึ่งกับธุรกิจหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรืออยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของธุรกิจมีประสิทธิภาพมากหรือน้อยกว่าอุตสาหกรรมอย่างไร

อัตราส่วนทางการเงิน คือ การนำรายการต่างๆ ในงบการเงินมาเปรียบเทียบกับ เพื่อทำให้ทราบฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) อัตราส่วนที่แสดงถึงสภาพคล่อง (Liquidity Ratios) คือ อัตราส่วนที่ใช้วัดสภาพคล่อง หรือความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นของธุรกิจ

1.1) อัตราส่วนหมุนเวียน (Current Ratio) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งสินทรัพย์หมุนเวียนคือสินทรัพย์ที่ธุรกิจสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ภายในระยะเวลา 1 ปี ได้แก่ เงินสด หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด ลูกหนี้และตัวเงินรับ สินค้าคงเหลือ ส่วนหนี้สินหมุนเวียนคือหนี้สินที่ธุรกิจจะต้องชำระภายใน 1 ปี ได้แก่ เจ้าหนี้การค้า ตัวเงินจ่าย เงินกู้ธนาคารระยะสั้น ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายต่างๆ หากผลลัพธ์ออกมาได้จำนวนเท่าสูงแสดงว่า ธุรกิจมีสินทรัพย์หมุนเวียนที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้มากกว่าหนี้สินที่ธุรกิจจะต้องชำระภายใน 1 ปีซึ่งแสดงว่าธุรกิจมีสภาพคล่อง หรือมีความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นดี คำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนหมุนเวียน} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \quad \text{เท่า}$$

1.2) อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วจริงๆเทียบกับหนี้สินหมุนเวียน เพราะในบรรดาสินทรัพย์หมุนเวียนนั้นสินค้าคงเหลือและค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้ามีสภาพคล่องต่ำที่สุด จึงไม่นำมาคำนวณในอัตราส่วนนี้ ผลการคำนวณจะบอกให้ทราบว่าธุรกิจมีสินทรัพย์ที่เปลี่ยนไปเป็นเงินสดได้เร็วเป็นที่เท่าของหนี้สินหมุนเวียน คำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้า} - \text{ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \quad (\text{เท่า})$$

1.3) อัตราการหมุนเวียนลูกหนี้ (Receivable Turnover Ratio) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างยอดขายเชื่อกับลูกหนี้การค้า ผลการคำนวณจะบอกให้ทราบว่า ธุรกิจได้ขายสินค้าเป็นเงินเชื่อและสามารถเรียกเก็บเงิน ได้กี่รอบในแต่ละครั้งที่ขายสินค้าไป คำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราการหมุนของลูกหนี้} = \frac{\text{ขายเชื่อ}}{\text{ลูกหนี้}} \quad (\text{รอบ})$$

1.4) ระยะเวลาเฉลี่ยในการเก็บหนี้ (Average Collection Period) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างลูกหนี้การค้ากับยอดขายโดยเฉลี่ยต่อวัน อัตราส่วนนี้จะแสดงสภาพคล่องของลูกหนี้ว่าสามารถเปลี่ยนสภาพมาเป็นเงินสดได้ภายในกี่วัน นอกจากนั้นยังแสดงประสิทธิภาพของฝ่ายจัดการเกี่ยวกับนโยบายในการให้เครดิต และนโยบายในการเก็บหนี้ คำนวณได้ดังนี้

$$\text{ระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการเก็บหนี้} = \frac{\text{ลูกหนี้} \times 360}{\text{ยอดขาย}} \quad (\text{วัน})$$

1.5) อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (Inventory Turnover) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนสินค้าขายกับสินค้าคงเหลือ โดยเฉลี่ย อัตราส่วนนี้จะบอกให้ทราบว่าสินค้าคงเหลือสามารถเปลี่ยนมาเป็นเงินสด หรือลูกหนี้ได้เร็วเพียงใด นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของฝ่ายจัดการว่าบริหารสินค้าคงเหลือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ไม่ถือสินค้าคงเหลือมากเกินไปได้ดังนี้

$$\text{อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ} = \frac{\text{ต้นทุนสินค้าขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือโดยเฉลี่ย}} \quad (\text{รอบ})$$

2) อัตราส่วนวัดสภาพหนี้สิน (Debt Ratios)

2.1) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Net Worth Ratio) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างหนี้สินทั้งหมดกับส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าธุรกิจใช้เงินทุนจากแหล่งภายนอกคือเจ้าหนี้เป็นอัตราส่วนเท่าไรกับเงินทุนที่ได้มาจากแหล่งภายใน คือผู้ถือหุ้น

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{หนี้สินทั้งหมด} \times 100}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}} \quad (\%)$$

หมายเหตุ: หนี้สินส่วนของผู้ถือหุ้นไม่รวมหุ้นบุริมสิทธิ์

2.2) อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อเงินทุนระยะยาว (Long – Term Debt to Total Capitalization) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างหนี้สินระยะยาวกับเงินทุนระยะยาว ซึ่งเงินทุนระยะยาวประกอบด้วยหนี้สินระยะยาว ส่วนของผู้ถือหุ้น และหุ้นบุริมสิทธิ์

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อเงินทุนระยะยาว} = \frac{\text{หนี้สินระยะยาว} \times 100}{\text{เงินทุนระยะยาว}} \quad (\%)$$

2.3) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (Debt to Total Assets) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างหนี้สินทั้งหมดกับสินทรัพย์ทั้งหมด ซึ่งจะบอกให้ทราบว่า ธุรกิจใช้เงินลงทุนในสินทรัพย์ทั้งหมดมาจากหนี้สินจำนวนเท่าใด

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{หนี้สินรวม} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวม}} \quad (\%)$$

2.4) ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratio) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกำไรจากการดำเนินงานกับดอกเบี้ยจ่าย ผลลัพธ์จะบอกให้ทราบว่าในงวดของการวิเคราะห์ ธุรกิจสามารถทำกำไรจากการดำเนินงาน ได้เป็นกี่เท่าของดอกเบี้ยจ่าย

$$\text{ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}} \quad (\text{เท่า})$$

3) อัตราส่วนที่แสดงสมรรถภาพในการทำกำไร

3.1) อัตราส่วนกำไรขั้นต้นต่อยอดขาย (Gross Profit Margin) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกำไรขั้นต้นต่อยอดขาย ผลลัพธ์จะบอกให้ทราบว่าธุรกิจมีประสิทธิภาพในการทำกำไรเกี่ยวกับนโยบายการผลิตและนโยบายในการตั้งราคาอย่างไร

$$\text{อัตราส่วนกำไรขั้นต้นต่อยอดขาย} = \frac{\text{กำไรขั้นต้น} \times 100}{\text{ยอดขาย}} \quad (\%)$$

3.2) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย (Net Profit Margin) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกำไรสุทธิต่อยอดขาย อัตราส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจหลังจากหักค่าใช้จ่ายต่างๆออกแล้ว

$$\text{อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ยอดขาย}} \quad (\%)$$

3.3) อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกำไรส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญกับส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ ผลลัพธ์จะบอกให้ทราบว่าส่วนของเจ้าของได้ไปลงทุนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในธุรกิจอย่างไร

$$\text{อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{กำไรส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ} \times 100}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ}} \quad (\%)$$

3.4) อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment: ROI) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ที่มีตัวตน ผลลัพธ์จะบอกให้ทราบว่าใช้เงินลงทุนในสินทรัพย์เกิดประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังภาษี} \times 100}{\text{สินทรัพย์ที่มีตัวตน}} \quad (\%)$$

4) อัตราส่วนแสดงสมรรถภาพในการดำเนินงาน (Efficiency Ratios)

4.1) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Asset Turnover) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างยอดขายกับสินทรัพย์ถาวรสุทธิโดยเฉลี่ย อัตราส่วนนี้จะบอกให้ทราบว่าธุรกิจลงทุนในสินทรัพย์ถาวรมีประสิทธิภาพเพียงใด การที่ธุรกิจมีอัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวรต่ำแสดงว่าธุรกิจใช้สินทรัพย์ถาวรไม่เต็มประสิทธิภาพ หรือมีสินทรัพย์ถาวรบางอย่างเสื่อมโทรมใช้งานไม่ได้เต็มที่

$$\text{อัตราส่วนแสดงสมรรถภาพในการดำเนินงาน} = \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินทรัพย์ถาวรสุทธิโดยเฉลี่ย}} \quad (\text{เท่า})$$

4.2) อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total Assets Turnover) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างยอดขายกับสินทรัพย์รวมสุทธิโดยเฉลี่ย อัตราส่วนนี้จะแสดงประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์รวม ถ้าหากอัตราส่วนนี้ต่ำก็แสดงว่ามีสินทรัพย์บางอย่างเกินความต้องการ ควรจะได้อำนาจเพื่อตัดจำหน่ายออกไป

$$\text{อัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินทรัพย์รวมเฉลี่ย}} \quad (\text{เท่า})$$

2. การวิเคราะห์หีบฐานร่วม (Common Size statement) เป็นเครื่องมือช่วยเสริมการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน เพื่อให้ผู้วิเคราะห์เข้าใจในรายละเอียดของอัตราส่วนทางการเงิน (ฐาปนา ฉันทไพศาล. 2551 : 21) ซึ่งในการคำนวณหาค่าร้อยละ โดยจะคำนวณทั้ง 2 งบการเงิน (อรวรรณ กิจปราชญ์. 2549: 45) ดังนี้

2.1 งบกำไรขาดทุน วิธีคำนวณยอดขายจะให้เท่ากับ 100 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการและกำไรสุทธิ จะเป็นเปอร์เซ็นต์ต่อยอดขายสุทธิ

2.2 งบดุล วิธีคำนวณสินทรัพย์แต่ละรายการในงบดุลจะแสดงเป็นร้อยละต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น และรายการทางด้านหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นแต่ละรายเป็นร้อยละต่อหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งสิ้น

การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แต่เดิมแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนเป็นการยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered) โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นเพียงการบรรยายหน้าชั้นเรียนเท่านั้น ต่อมานักการศึกษาเชื่อว่าแนวคิดดังกล่าว ไม่ได้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง เพราะไม่ใช่วิธีการที่ตอบสนองต่อความต้องการหรือลักษณะของผู้เรียน การศึกษาควรให้ความสำคัญกับ “การเรียนรู้” มากกว่า “การสอน”

แนวคิดของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-centered, Student-centered หรือ Child-centered) จึงเป็นการปฏิรูปการศึกษาที่เปลี่ยนมายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหลักการว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตนเอง รวมทั้งสนับสนุนให้มีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสังคมและการ

ประยุกต์ใช้ มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ โดยไม่เน้นไปที่การทำซ้ำเพียงเนื้อหา

สรุปลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(ดัดแปลงจาก อภรณ์ ใจเที่ยง เข้าถึงได้จาก <http://www.sut.ac.th/tda/news/Teaching.htm>)

1. Active Learning เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเองด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิด ค้นคว้า ทดลองรายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ผู้สอนทำหน้าที่เตรียมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้าเสริมแรงให้คำปรึกษาและสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน
2. Construct เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งทำให้ผู้เรียนรักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้าเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Man) ที่พึงประสงค์
3. Resource เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลายทั้งบุคคลและเครื่องมือทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ (เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่างๆ) ธรรมชาติและเทคโนโลยี ตามหลักการที่ว่า “การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและทุกสถานการณ์”
4. Thinking เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิคิดในหลายลักษณะ เช่น คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดถูก ทางคิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น การฝึกให้ผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอในลักษณะต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น คิดอย่างรอบคอบมีเหตุผล มีวิจารณญาณ ในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่จะเลือกรับและปฏิเสธข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถแสดงความคิดเห็นออกได้อย่างชัดเจนและมี เหตุผลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน
5. Happiness เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นความสุขที่เกิดจาก 1) ผู้เรียน ได้เรียนในสิ่งที่ตนชอบหรือสนใจ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการใฝ่รู้ ทำหาย อยากค้นคว้า อยากแสดงความสามารถและให้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ 2) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีความสุขและสนุกกับการเรียน

6. Participation เป็นกิจกรรมที่เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การวางแผน กำหนดงาน วางเป้าหมายร่วมกัน และมีโอกาสเลือกทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับ ความถนัดความสามารถ ความสนใจ ของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและสามารถ ประยุกต์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

7. Individualization เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในความเป็นเอกลักษณ์ บุคคล ผู้สอนต้องยอมรับในความสามารถ ความคิดเห็น ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพมากกว่าเปรียบเทียบแข่งขันระหว่างกัน โดยมีความเชื่อมั่นผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

8. Good Habit เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น ความรับผิดชอบ ความเมตตา กรุณา ความมีน้ำใจ ความขยัน ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ฯลฯ และลักษณะนิสัยในการทำงานอย่างเป็นกระบวนการการทำงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น และ การเห็นคุณค่าของงาน เป็นต้น

9. Self-Evaluation เป็นกิจกรรมที่เน้นการประเมินตนเอง เดิมผู้สอนเป็นผู้ประเมินฝ่ายเดียว แต่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง ได้ชัดเจนขึ้น รู้จุดเด่นจุดด้อยและพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินตามสภาพจริงและอาจใช้แฟ้มสะสมผลงานช่วย

บทบาทของครูผู้สอน

บทบาทของครูผู้สอนในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะไม่ใช่ผู้ชี้นำหรือผู้ออกคำสั่งแต่จะเปลี่ยนเป็นผู้กระตุ้น ผู้อำนวยการเรียนและผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อจำเป็น ติดตามตรวจสอบ รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนรู้ เช่น แหล่งข้อมูล เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่เป็นสื่อการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ เว็บไซต์ อีเมลล์ ฯลฯ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูสมัยใหม่กับครูสมัยเก่าก็จะเห็นความแตกต่าง ดังนี้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง. 2550 : 1-2)

ครูสมัยใหม่	ครูสมัยเก่า
1. สอนนักเรียนโดยวิธีบูรณาการเนื้อหาวิชา	1. สอนแยกเนื้อหาวิชา
2. แสดงบทบาทในฐานะผู้แนะนำ (Guide) ประสพการณ์ทางการศึกษา	2. มีบทบาทในฐานะตัวแทนของเนื้อหาวิชา (Knowledge)
3. กระตือรือร้นในบทบาท ความรู้ลึกของนักเรียน	3. ละเลยเฉยเมยต่อบทบาทนักเรียน
4. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนของหลักสูตร	4. นักเรียนไม่มีส่วนร่วมแม้แต่จะพูดเกี่ยวกับหลักสูตร
5. ใช้เทคนิคการค้นพบด้วยตนเองของนักเรียน เป็นกิจกรรมหลัก	5. ใช้เทคนิคการเรียน โดยให้การจำเป็นหลัก
6. เสริมแรงหรือให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ โดยใช้แรงจูงใจภายใน	6. มุ่งเน้นการให้รางวัลภายนอก เช่น เกรด แรงจูงใจภายนอก
7. ไม่เคร่งครัดกับมาตรฐานทางวิชาการ จนเกินไป	7. เคร่งครัดกับมาตรฐานทางวิชาการมาก
8. มีการทดสอบเล็กน้อย	8. มีการทดสอบสม่ำเสมอเป็นระยะๆ
9. มุ่งเน้นการทำงานแบบร่วมมือ	9. มุ่งเน้นการแข่งขัน
10. สอนโดยไม่ยึดติดกับห้องเรียน	10. สอนในขอบเขตของห้องเรียน
11. มุ่งสร้างสรรค์ ประสบการณ์ใหม่ให้นักเรียน	11. เน้นย้ำประสบการณ์ใหม่เพียงเล็กน้อย
12. มุ่งเน้นความรู้ทางวิชาการและทักษะด้านจิตพิสัย เท่าเทียมกัน	12. มุ่งเน้นความรู้ทางวิชาการเป็นสำคัญ ละเลยความรู้ลึกหรือทักษะทางด้านจิตพิสัย
13. มุ่งเน้นการประเมินกระบวนการเป็นสำคัญ	13. ประเมินกระบวนการเล็กน้อย

ตัวอย่างของรูปแบบหรือเทคนิคการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- การเรียนที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning)
- การเรียนที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-based Learning)
- การเรียนแบบโครงงาน (Project-based Learning)
- การจัดการเรียนการสอนแบบสืบค้น (Inquiry Instruction)
- การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative/Collaborative Learning)
- การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) หรือสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- การใช้เครื่องมือทางปัญญา (Cognitive Tools)
- เทคนิคการใช้ Concept Mapping
- เทคนิคการใช้ Learning Contracts
- เทคนิคบทบาทสมมติ (Role Playing Model)
- เทคนิคหมวด 6 ใบ
- เทคนิคการเรียนการสอนแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) ฯลฯ

ความจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางปัจจุบัน การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญที่สุดของมนุษย์ เพราะการศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนา ความมั่นคง ความเจริญก้าวหน้าของประเทศเป็นอันมาก การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์และการ สร้างพลังในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ที่จะต้องพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม และมีคุณธรรม มีความรู้ จริยธรรมและมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องเป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต

การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมี ความรู้คุณธรรม ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม อันพึงประสงค์มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นและเป็นหน้าที่ที่สำคัญของโรงเรียนที่ต้องจัดการศึกษามีการ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง และมาตรฐานด้านปัจจัยกำหนดให้ครูมีความสามารถในการเรียนการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุด

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางนอกจากที่ได้กล่าวมา ข้างต้นนี้แล้วยังมีกระแสในการผลักดันหลายด้านหลายประการด้วยกันกล่าวคือ นโยบายการ ปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองและถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

นโยบายการพัฒนาข้าราชการครู ก.ค. ได้กำหนดเป้าหมายและมาตรการที่มุ่งให้ครูสอนผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและนำระบบคุณภาพของครูที่ครูสภา ได้พัฒนาขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดระดับคุณภาพสูง (ระดับ NTQ 4 - 5)

นอกจากนี้ในเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภายังได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหลายมาตรฐาน เช่น การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรม โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหลายมาตรฐาน เช่น การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรม โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน เป็นต้น

1. แนวคิดและหลักการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดและหลักการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง เน้นให้ผู้เรียนได้เห็นประโยชน์ของสังคม เรียนรู้ร่วมกัน มีการทำงานร่วมกัน ฝึกฝนให้รู้จักการใช้เทคนิคและวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีอิสระและมีความรับผิดชอบ โดยมีครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ชั่วเข้า ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ยึดหลักให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่มุ่งส่งเสริมที่จะพัฒนาคนหรือผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพด้วยการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นั่นคือ ครูผู้สอนต้องรู้จักการจัดประสบการณ์โดยมีกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักคิดค้น สร้าง และลงมือปฏิบัติจริงเพื่อได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง สรุปความคิด ความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ความสุข และนำความรู้ไปใช้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. หลักการที่สำคัญของการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีหลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีดังนี้

2.1 เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และรู้จักรับผิดชอบด้วยตนเอง

2.2 มีการเรียนรู้ หรือศึกษาการเรียนรู้ได้จากแหล่งต่าง ๆ มากมายไม่ใช่ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเดียว หรือเพียงในห้องเรียนเท่านั้น

2.3 เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตนเอง

2.4 เป็นกระบวนการที่มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

2.5 เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการเรียนของผู้เรียน

2.6 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับชีวิตจริงของแต่ละบุคคลจากหลักการดังกล่าวจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างมีความสุข โดยครูผู้สอนต้องลดบทบาทและปรับเปลี่ยนกระบวนการของตนจากการเป็นผู้บอกความรู้ให้แก่ผู้เรียนมาเป็นผู้สนับสนุน ผู้ชี้แนะที่ปรึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนมากที่สุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล จัดประสบการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยมีครูและนักเรียนร่วมกันบอกแหล่งความรู้

3 แนวทางในการจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

บทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนจะต้องสนับสนุนและจัดประสบการณ์ให้ ความสำคัญต่อการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรม เตรียมสื่อการสอนกำกับดูแลกระบวนการจัด กิจกรรม ส่งเสริมการนำความรู้ไปใช้ ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีการ เตรียมการสอนเพื่อเป็น เครื่องช่วยให้ครูได้พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ไปสู่ จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตร

4. แนวทางในการจัดทำแผนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พอสรุปได้ดังนี้

4.1 หลักการจัดทำแผนการสอน ครูต้องตอบคำถามให้ได้ว่า สอนเพื่ออะไร สอน ให้กับใคร สอนอย่างไร สอนทำไม และสอนแล้วจะเกิดผลอะไรบ้าง ดังนั้น ในแผนการสอน ต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดแนวการจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุตาม จุดประสงค์และวัดผลประเมินผลไว้อย่างชัดเจน

4.2 ขั้นตอนการเขียนแผนการสอน ครูต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ ผู้เรียนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชาต้องครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน เทคนิคการสอน วิธีการวัดผลและประเมินผล ให้เป็นไปตามสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนแต่ละบุคคล

5. ขั้นตอนกระบวนการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางมีอย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสภาพทั่วไป เช่น พื้นที่ของสถานศึกษา ชุมชน ผู้เรียน แหล่งข้อมูลหรือแหล่งค้นคว้า เป็นต้น กระบวนการในบทนี้ขอกล่าวเป็นแนวทาง หนึ่งซึ่งอาจจะปฏิบัติตามหรืออาจมีการปรับปรุงแก้ไขนอกเหนือจากนี้ก็ได้อีก ดังนี้

5.1 การปรับแนวความคิดของครู ครูต้องมีการปรับความคิด ระบบใหม่และไม่ผูกพันกับพันธการหรือ ยึดติดกับเนื้อหาเพียงอย่างเดียว

5.2 นำทฤษฎีการเรียนรู้มาสอนมาใช้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้า เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ทั่วไป และนำทฤษฎีต่างๆ มาประยุกต์กับผู้เรียน

5.3 ปรับหลักสูตร มีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และให้ เป็นไปตามสภาพที่แท้จริงของแต่ละบุคคล

6. ประโยชน์การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

6.1 ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน

6.2 ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

6.3 ผู้เรียนสามารถคิดค้น ค้นหาความรู้ หาคำตอบได้ด้วยตนเอง

6.4 ผู้เรียนสามารถเรียนโดยการปฏิบัติจริง กล่าวคือ ทำและกล้าแสดงออก

6.5 ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้หลากหลายหรือเรียนรู้แบบองค์รวม

6.6 ผู้เรียนสามารถจัดกิจกรรมร่วมกับผู้สอนอย่างมีความสุข

6.7 ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากกระบวนการของตนเอง

6.8 ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้และสรุปความรู้ด้วยตนเอง

6.9 ครูผู้สอนมีความสุขกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

6.10 ผู้บริหารมีความสุขกับการจัดกิจกรรมการเรียนของครูผู้สอนและผู้เรียน

6.11 ผู้ปกครอง / ชุมชน มีความสุขในการจัดกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบนี้และให้ความช่วยเหลือร่วมมือเป็นอย่างดี

7. ขั้นตอนกระบวนการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบันได้รับความสนใจจากนักการศึกษา เป็นลำดับมาในปัจจุบัน นวัตกรรมที่เน้นการเรียนการสอน โดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Learning Center) หรือการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child centered) ได้มีนักการศึกษา หลายท่านพยายามที่จะเสนอรูปแบบของการสอนโดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้สามารถ ปฏิบัติได้ในที่นี้จะนำเสนอรูปแบบ (CIPPAMODEL) ซึ่งมีขั้นตอนและกระบวนการดังนี้ (อรรถัย มูลคำ และคณะ. 2552)

7.1 การนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการนำกิจกรรมเพื่อสร้างและกระตุ้นความสนใจ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน สร้างบทบาทสมมุติเล่นเกม เล่านิทาน ใช้สื่อประกอบการสอน เช่น วีดีโอ สไลด์ รูปภาพ หรือภาพยนตร์ เพื่อสร้างและกระตุ้นความสนใจให้กับผู้เรียน (5 นาที)

ทดสอบก่อนเรียน เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทเรียนหรือบทเรียน โมดูลที่จะเรียน มากน้อยเพียงใด (10 นาที)

7.3 ชั้นปฏิบัติการกรรมการสอน

7.3.1 สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construction) โดยวิธีการแสวงหาข้อมูลคิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้าง ความหมาย สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุป ความรู้หรือข้อความรู้ที่จะศึกษา

7.3.2 ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ช่วยกันแสวงหาความรู้ (Interaction) คือให้ผู้เรียนเรียนรู้กระบวนการหาความรู้ โดยกระบวนการกลุ่ม คือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อมูลและประสบการณ์แก่กันและกัน ภายในกลุ่ม

7.3.3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ (Participation) ให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีบทบาทและมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ของกลุ่มให้มากที่สุด

7.3.4 การเรียนรู้กระบวนการผลงานและความรู้ (Process / Product) เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการหาความรู้ ร่วมกันและสามารถสรุปความรู้และผลงานจากกระบวนการกลุ่มที่ได้ค้นพบ

7.3.5 การนำความรู้ไปใช้ (Application) ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ใช้ไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การประกอบ อาชีพ และการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อพัฒนาตนเองให้แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มตามจำนวนกิจกรรม หรือตามจำนวนของ ศูนย์กิจกรรมการแบ่งกลุ่ม ให้แบ่งกลุ่มโดยการคำนึงถึงความสามารถของกลุ่ม คือให้สมาชิกของกลุ่มมีคนเก่งและคนเรียนอ่อน

คละกันทุกกลุ่มให้เฉลี่ยจำนวนผู้ชายและ ผู้หญิงจำนวนใกล้เคียงกันทุก ๆ กลุ่ม ถ้ามีผู้เรียนมีอายุแตกต่างกันมาก ๆ ให้คละ จำนวนผู้มียุและมิประสบการณ์ไปอยู่ให้เท่า ๆ กันทุกกลุ่ม จัดผู้เรียนเข้าประจำตามศูนย์กิจกรรมที่จัดไว้ แจกใบงาน หรือ บัตรคำสั่งและให้ปฏิบัติการตามลำดับ ให้หมู่เรียนทำกิจกรรมจนครบทุกศูนย์กิจกรรม

การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ

1. ความหมายของกระบวนการกลุ่มร่วมมือ

วิลสัน สุนทรโรจน์ (2550 : 17) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน

โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่าสมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากแต่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี (2551 : 64) กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือพัฒนาโดยอาศัยหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือของจอห์นสัน ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนควรร่วมมือกันในการเรียนรู้มากกว่าการแข่งขันกัน เพราะการแข่งขันกันก่อให้เกิดสภาพการณ์ของการแพ้ชนะ อันเป็นสภาพการณ์ที่ต่ำกว่าทั้งทางด้านจิตใจและสติปัญญา

ดวงกมล สิมเพ็ง (2551 : 185) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักพึ่งพากัน เพื่อความสำเร็จร่วมกันในการทำงาน มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะทางสังคม รวมทั้งทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการทำงาน ทักษะการคิด และการแก้ปัญหา

สุวคนธ์ ทองเม้น (2547 : 21) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 2-5คน สมาชิกแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายร่วมกันคือ ความสำเร็จของกลุ่ม

กรมวิชาการ (2544 : 46-47) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนที่เน้นการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนแบบนี้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกันทุกคน

จากการศึกษาความหมายเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดให้มีการแบ่งผู้เรียนกลุ่มย่อยซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นการสร้างสภาพการณ์แข่งขันกัน แต่เพื่อให้เรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นกัน เพื่อให้กลุ่มของตนประสบความสำเร็จ

2. ความสำคัญและแนวการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

การเรียนการสอนแบบร่วมมือช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิด เจตคติที่ดีต่อการเรียน สมรรถภาพในการทำงานร่วมกัน สุขภาพจิตที่ดี และทักษะทางสังคม

กรมวิชาการ (2544 : 47) ได้ให้แนวการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือไว้ว่า แนวการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ครูจะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ แต่ละกลุ่มมีสมาชิกเท่ากัน สมาชิกในกลุ่มประกอบด้วย (ที่มีความสามารถในการเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน เช่นเดียวกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน และช่วยกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น โดยสมาชิกแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้การเป็นกำลังใจแก่กันและกัน และต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองพร้อมๆกับดูแลเพื่อนทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม และความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของทุกคน

จันทร์ตา ต้นติพงษ์สารักษ์ (2543 : 37) ได้กล่าวถึงข้อดีของคุณลักษณะและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นของนักเรียน
2. ช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียน
3. ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. ช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการเรียน
5. ทำให้นักเรียนมีวิสัยทัศน์ หรือมุมมองกว้างขึ้น
6. ช่วยให้นักเรียนมีการปรับตัวโยสังคมดีขึ้น

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 122) ได้กล่าวถึงข้อดีของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า ผู้เรียนได้ร่วมกันเรียนรู้ได้ดี การซักถามทำให้เกิดความกล้าและได้ทราบคำตอบในเรื่องที่ตนสนใจหรือยังไม่กระจ่าง การอธิบายให้เพื่อนฟังจะทำให้ผู้อธิบายมีความแม่นยำในเรื่องที่เรียนมากขึ้น เพื่อนๆที่ฟังเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ผู้เรียนได้พัฒนาการทำงานเป็นกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คนเรียนอ่อนได้เรียนรู้จากคนที่เรียนเก่งกว่าซึ่งมีความตั้งใจช่วยเหลือเพื่อนๆ เพื่อยกระดับผลงานของกลุ่มให้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

3. องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ

ทิศนา แคมมณี (2551 : 64) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักการเรียนรู้ร่วมมือ

5 ประการ ประกอบด้วย

3.1 การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักการพึ่งพากัน (Positive interdependence)

โดยถือว่าทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจะต้องพึ่งพากัน เพื่อความสำเร็จร่วมกัน

3.2 การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากัน มีปฏิสัมพันธ์กัน (Face to face interaction) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และการเรียนรู้ต่าง ๆ

3.3 การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคม (Social skills) โดยเฉพาะทักษะ

ในการทำงานร่วมกัน

3.4 การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group processing) ที่ใช้ในการทำงาน

3.5 การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องมีผลงาน หรือผลสัมฤทธิ์ ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ที่สามารถตรวจสอบและวัดประเมินได้ (Individual accountability)

หากผู้เรียนได้มีโอกาสได้เรียนรู้แบบร่วมมือ นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้นแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาสได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอีกมาก

4. ประเภทของกลุ่มการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ

การจัดประเภทการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือขึ้นขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนของผู้จัดทำแผนการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมกลุ่ม ที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้นั้นจะต้องคำนึงถึงประเภทของกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนั้นจึงสามารถสรุปประเภทกลุ่มการเรียนรู้ให้เห็นชัดเจน เป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ (ดวงกมล สิ้นเพ็ง. 2551 : 185-186)

4.1 กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ (Formal cooperative learning groups) กลุ่มประเภทนี้ครูวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียน ได้ร่วมมือกันเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหลายชั่วโมง

4.2 กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ (Informal cooperative learning groups) กลุ่มประเภทนี้ครูจัดการเรียนการสอนเฉพาะกิจเป็นครั้งคราว โดยสอดแทรกอยู่ในการสอนปกติ

4.3 กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร (Cooperative base groups) กลุ่มประเภทนี้เป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่สมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์การทำงาน การเรียนรู้ร่วมกันมานานจนเกิดเป็นทักษะที่ชำนาญจึงมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น และใช้รูปแบบนี้ในการทำงานเป็นประจำ

5. เทคนิคการแบ่งกลุ่มกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ

ดวงกมล สิ้นเพ็ง (2551 : 187) ได้กล่าวถึงเทคนิคการแบ่งกลุ่มเพื่อจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายหลายเทคนิค ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าจะใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ

กลุ่มร่วมมือแบบโหนดในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ เทคนิคการแบ่งกลุ่มสามารถแบ่ง กลุ่มดังต่อไปนี้

5.1 Rally robin เป็นกลุ่มแบบ 2 คน ร่วมกันคิดและฟังความคิดซึ่งกันและกัน

5.2 Rally table เป็นกลุ่มแบบ 2 คน เช่น ร่วมกันเขียนหรือวาดภาพเพื่อถ่ายทอด

ความคิด

5.3 Round robin สมาชิกกลุ่มละ 4 คน ช่วยกันคิด ผลัดกันพูดจนครบทุกคน

5.4 Round table สมาชิกกลุ่มละ 4 คน ช่วยกันคิด ผลัดกันเขียนหรือวาดภาพที่ละ

คนจนครบ

5.5 Think-pair-share สมาชิกกลุ่มละ 4-6 คน ต่างคนต่างคิดก่อนแล้วบอกเล่าให้เพื่อนฟังเป็นคู่ แล้วจึงเล่าให้เพื่อนฟังทั้งห้อง เป็นเทคนิคคิดเดี่ยว-คิดเป็นคู่-ร่วมกันคิด

5.6 Team-pair-solo สมาชิกกลุ่มละ 4-6 คน ร่วมกันคิด และทำกิจกรรมสำเร็จร่วมกัน จากนั้นให้แยกคิดและทำงานเป็นคู่ จนขั้นสุดท้าย คิดและทำงานคนเดียว

5.7 Student teams achievement division (STAD) จัดกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4-5 คน กระจายระดับความรู้ความสามารถ เก่ง กลางอ่อน เพื่อคิดและทำกิจกรรมร่วมกัน สมาชิกจะช่วยเหลือกัน คะแนนประเมินผลของสมาชิกแต่ละคนรวมเป็นคะแนนของกลุ่ม

5.8 Team games tournament (TGT) จัดกลุ่มเช่นเดียวกับวิธี STAD แต่ละทีมมีความสามารถเท่ากัน จะแข่งขันกันตอบปัญหา จะมีการจัดกลุ่มใหม่แต่ละสัปดาห์โดยพิจารณาจากความสามารถของแต่ละบุคคล

5.9 Group investigation ผู้เรียนจะทำการสืบเสาะแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม โดยตกลงเลือกหัวข้อเรื่องที่ต้องการค้นคว้า สมาชิกแบ่งงานกันทำแล้วเสนอผลงานหรือรายงานหน้าชั้น

5.10 Jigsaw ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มมีสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบ้านเรา บทเรียนที่ใช้ในแต่ละบทจะถูกแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ สมาชิกกลุ่ม Home group จะต้องไปศึกษาเรื่องย่อยตามที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน สมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับหัวข้อเดียวกัน ซึ่งเรียกกลุ่มหัวข้อเรื่องเดียวกันว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (expert group) หลังจากนั้นจึงกลับมายังกลุ่ม ของตน เพื่ออธิบายให้สมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้เนื้อหาที่ได้ไปศึกษา และเมื่อมีการประเมินผลคะแนนที่ได้จะเป็นคะแนนของแต่ละบุคคล แล้วนำคะแนนของทุกคนในกลุ่ม มารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม

ทิสนา แจมมณี (2551 : 65) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ ไว้ 8 รูปแบบดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอร์ (JISAW)
2. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ เอส.ที.เอ.ดี. (STAD)
3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ที.เอ.ไอ. (TAI)
4. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ที.จี.ที. (TGT)
5. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ แอล.ที (L.T)
6. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จี.ไอ (G.I)
7. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ซี.ไอ.อาร์.ซี (CIRC)
8. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบคอมเพล็กซ์ (Complex Instruction)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาค้นคว้าสามารถสรุปได้ว่าการสอนแบบกลุ่มร่วมมือนั้นมีหลายรูปแบบ และมีรูปแบบที่แปลกใหม่ แต่ละรูปแบบก็สามารถช่วยในการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มร่วมมือในแต่ละกระบวนการหรือรูปแบบนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของนักเรียน ที่จะเรียนรู้ได้มากน้อยขนาดไหน และสิ่งสำคัญก็คือผู้จัดทำแผนการเรียนรู้นั้นจะต้องมีความรู้ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มร่วมมือ เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

6. ขั้นตอนของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. 2550 : 18 ; อ้างอิงมาจาก วัฒนาพร ระจับทุกข์. 2542 : 34-35 โดยอธิบายขั้นตอนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือไว้ดังต่อไปนี้

6.1 ขั้นเตรียม กิจกรรมในขั้นเตรียมประกอบด้วย ผู้สอนแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกันและจัดเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 3-5 คน ผู้สอนควรแนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม แจ่งวัตถุประสงค์ของบทเรียน และการทำกิจกรรมร่วมกัน และการฝึกฝนทักษะพื้นฐานจำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม

6.2 ขั้นสอน ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม

6.3 ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่ม ในขั้นนี้ครูอาจกำหนดให้ผู้เรียนใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น แบบ JIGSAW, TGT, STAD, TAI, GT, LT, NHT, CO-OP CO-OP เป็นต้น ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งเทคนิคที่ใช้แต่

ละครั้งจะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนแต่ละเรื่อง ในการเรียนครั้งหนึ่ง ๆ อาจต้องใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือหลาย ๆ เทคนิคประกอบกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน

6.4 ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคล ในบางกรณีผู้เรียนอาจต้องซ่อมเสริมส่วนที่ยังขาดตกบกพร่อง ต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้

6.5 ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ถ้ามีสิ่งที่ยังเรียนยังไม่เข้าใจครูควรอธิบายเพิ่มเติม และผู้เรียนช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม และพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงาน และอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นฤมล นาดสูงเนิน. (2552 : บทคัดย่อ) การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้วิชาบัญชีเบื้องต้น 1 เรื่องสินทรัพย์หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ(ทุน) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (STAD) พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (STAD) เรื่อง สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ(ทุน) แสดงว่าแผนการเรียนรู้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 85.67 / 79.24 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ(STAD) เรื่องสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ(ทุน) พัฒนาขึ้น มีค่าเท่ากับ 0.6687 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 66.87นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน โครงการงานวิทยาศาสตร์ เรื่องสินทรัพย์ หนี้สินส่วนของเจ้าของ (ทุน) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

รินรดา จันทร์วัน (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า แผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 81.93 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีดัชนีประสิทธิผล 60.82 หมายความว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 60.82 โดยสรุปได้แผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสม และเป็นนวัตกรรมที่สามารถใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการอ่าน สามารถจับใจความสำคัญ และสรุปประเด็นของเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี จึงขอสนับสนุนให้ครูภาษาไทย สร้างแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะด้านการอ่านเป็นอย่างดี

บอลฟาเกิท (Balfakih, 2003) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการแบ่งกลุ่มเป็นทีมของนักเรียน (STAD) สำหรับการสอนวิชาเคมี ใน โรงเรียนชั้นสูง ของสหรัฐอเมริกาที่อามิเรตส์ โดยให้รูปแบบของการวิจัยจากการสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มในการปฏิบัติการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า การจัดการเรียนโดยมีการแบ่งกลุ่มของนักเรียน (STAD) นั้นทำให้นักเรียนปรับปรุงในเรื่องการเรียนของตนเอง และยังมีการพัฒนาด้านความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวกับวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งการแบ่งกลุ่มการเรียนแบบนี้ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนและยังเกิดความชำนาญในการปฏิบัติทำให้ประสบความสำเร็จในการทดลอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY